

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

Питање парламентаризма

Према томе, и противустану и непарламентарно је што је буџет за ову годину решен у ванредном сазиву, кад се давашња Скупштина мора сматрати као законодавно тело које функционише, без икаквих ограничења, као и Скупштина која није распуштена.

За ово наше мишљење постоји још један разлог. Ако уопште ма која Народна Скупштина треба да буде само у ванредном сазиву, као што Самоуправа тврди за данашњу Скупштину, онда би парламенат, партијално и провизорно, по тој логици имао да остави на страну редовне своје послове који се понављају сваке године и под свима околностима, сем у случају да државна заједница престане постојати. Законодавац је баш и хтео чл. 54. Устава да парламенту сачува његов редован карактер, да га учини што независнијим од краља и владе, да би појачао његову иницијативу и дао му могућности да не решава по кратком поступку. Ванредни сазив пак иде на руку краљу и влади да лакше, готово по својој вољи, прекидају рад законодавног тела и сазивају Скупштину само онда када имају, поглавито, да се решавају њихови предлози и држе га на окупу докле они налазе за потребно, у толико пре што у нашој парламентарној пракси има неколико преседана да се одложена Скупштина и после два месеца није сазивала поново у истом сазиву, што по чл. 54. ставу III Устава треба да буде, а да су и без престанка њеног седнице одлагање у истом сазиву по други, па и трећи пут.

Што се тиче другог нашега захтева да Скупштина буде стално на реду, ми имамо уза се масу политичких и моралних разлога који потврђују као правилно наше гледиште.

Ми полазимо са гледишта да Народна Скупштина није само репрезентант, већ и функционер. Данас пак, нарочито, она треба да се осети као стожер напора свију нас, као жижа наше заједнице, као будан чувар егзистенције нације. Да је наша Народна Скупштина и. пр. оно што је у француској Комора, у којој, с масом чланова, с пуно права и моћи, раде готово непрекидно разни одбори за послове из свих државних грана, одбори који стоје у сталној вези са владом, који у неку руку оличавају непрекидно учешће парламента у владиној раду, који, тако рећи, представљају парламентарну контролу њеног рада, па отоме дају чак и јавна обавештења, онда би се ми мање бунили противу нерада Народне Скупштине. Или: кад влада не би толико волела тајанственост собних зидова и прелазила преко многих важних предлога и питања која јој посланици упућују зато што зна да може да их изигра, одн.

учини беспредметним кад се Скупштина одмора, — ми бисмо се уздржали од оштрих напада које јој често упућујемо. Али зато што видимо како се данас не осећа моћ парламента, како он губи од своје вредности и како се лишава задатака који данас има, ми у тој пракси гледамо озбиљну опасност за његову будућност, опасност за живот масе народа, опасност за наше жртве. Отуда се и опажа једна страшна појава: како се губи поверење у Народну Скупштину, те неће бити чудновато ако досадашња пракса изазове и анархистичке тенденције доле а реакционарне ударе горе.

Само гешефтс-патриоти могу рећи: Кад топови грме Скупштина има да ћути! *Правда* то брани тиме што у рату нема унутрашње политике, а за спољну политику довољан је краљ и влада. Жалосно је што то мишљење деле и они који су тобож присталице парламентаризма и који показују вољу да се хвале својом етикетом „народна радикална странка“ и „радикална демократија“. Њихови погледи на улогу парламента обогаћују нашу уставну праксу материјалом који је државно-правним теоретичарима добро дошао да оправдају своју реакционарну логику.

Sanus.

НА БРЗУ РУКУ

Царство Немањина

Изгласан је један ратни кредит од 90 милиона. За њим је изгласан други ратни кредит, од 110 милиона. А данас се изгласава трећи ратни кредит, од 200 милиона.

Толико нас кошља прва половина рата. Друга половина са трошковима око демобилизације и ликвидације кошљаће најмање још толико, тако ћемо из овог ослободилачког рата изаћи ситегнувши око ногу тежким златним оковом од једне милијарде.

И онда, пошто смо годину-две дана рајовали за наше савезнике, мораћемо бар сто-двеста година за њих радићи!.. За мене данас више нема сумње: Србија ће после рата збиља представљати царство немањина...

Ситуација на Балкану

Мишљење Француза

Париски социјалистички лист *L'Humanité* доноси ову кореспонденцију из Копенхагена:

Ево уопште како се сад одржава ситуација. У Румунији се ратоборност смањила; Бугарска се све више приближава Тројном Споразуму; Грчка сад муку мучи са својим унутрашњим односима.

Разуме се, сувише би рано било рећи да ће Румунија до краја остати неутрална. Али је очигледно да њу узнемирава судбина Цариграда. Она

се боји да Дарданели не пређу у руке неке велике силе у место да се интернационализују, у ком би случају Румунија постала васална држава те велике силе.

У Бугарској је положај сасвим друкчији. Може се позитивно рећи да се она све више удаљује од Немачке; и није нимало немогућно да она узме оружје и приђе Силама Тројнога Споразума. Та промена има у првом реду да се припише паду Венизелосовом.

Што се тиче Грчке, она ће стално чекати док се Бугарска не определи.

Србија и Италија

Далматинско питање

Париски кореспондент добро информисаног швајцарског листа *Gazette de Lausanne* саопштава како се између Руса и Талијана развио жесток спор око питања да ли да Србија изађе на Јадранско Море.

Италија не одриче то право Србији; само је питање — и ту постоји велика разлика у мишљењу — где да буде тај излаз и колики да буде. Србија тражи да влада целом Далмацијом, чије се становништво по раси, по језику и аспирацијама сматра као српско. Тиме би се дефинитивно решило питање српског иридентизма и Србији би се дао један прозор на мору од Задра до Котара, у дужини тако од 400 километара.

Контра-предлози Италије још нису довољно познати. У париским дипломатским круговима овако формулишу талијанске контра-предлоге:

Италија, која на основу принципа националности оће да влада Трентином и Трестом, не пристаје да Србија, у име истога принципа, влада Далмацијом. Она нуди Србији једну планинску линију која почиње од вароши Метковића, при ушћу реке Неретве, у јужној Далмацији, па се свршава код Драча. (Подела Албаније између Србије, Италије и Грчке сматра се као неизбежна).

Срби енергично одбацују такво решење питања, и то из ова три разлога: 1) Што у том случају српско становништво у Далмацији неће бити ослобођено него ће само променити јарам; 2) Јадранска обала између Метковића и Драча нема ни једне погодне тачке за подизање пристаништа; 3) Цела Босна као год и северни део Србије биће принуђен да преко туђих пристаништа излазе на море, те ће, на тај начин, остати и даље у економској зависности.

Комунална политика

Како се ради у крагујевачкој општини

За ових 7 месеци од како живимо у овој ратној атмосфери, наша општина или боље рећи општинска управа показала се тотално неспособна да ма шта корисно учини за благостање својих грађана.

Социјална политика општине крагујевачке била је сведена на мртву тачку.

Наша одборничка социјалистичка група била је та која је општинску управу стално подстрекавала на рад, на сазивање седница, а логично је да у овим ратним данима свака општина која жели да ради за благостање својих грађана има пуне руке посла.

Наша група обратила је нарочиту пажњу на ове три ствари:

- 1) Помагање сиротиње и породица војних обвезника.
- 2) Питање о хлебу и набавци брашна.
- 3) Питање о општинском санитету.

Ја ћу вам у неколико кратких хипотеза изнети наша гледишта и акцију по свима овим питањима која горе споменух.

1) Помагање сиротиње

Крагујевачка сиротиња и добоглице из разних места не добијају скоро никакву помоћ од општине.

Тада сам помислио: Зар није „Србија рај сиромашног човека“?

А о помоћи сиротних породица, и војних обвезника и да не говоримо.

Пре неколико дана пред одбор су биле изнесене из секције неколике молбе за решење помоћи. Од 80 молби решено је 10 свега: по 5 дин. месечно. *За остале је решено да се нема кредити!*

Председник општине г. Сава Јанковић отишао је толико далеко да је рекао: „Стари људи не треба да живе“. Наша група протестовала је енергично противу ове жалосне изјаве као и противу целокупне нехатности општинске управе по овоме питању. Кад су у питању банкети, параде и подмирење разних партизанских прохтева, онда се новац увек нађе па макар се од општинског одбора и ванредни кредит тражио.

Наши одборници притерали су у теснац сву господу одборнике из већине да се донесе оваква одлука: „да се ово питање прве идуће седнице изнесе на решавање као врло акутно с тим да општински суд нађе начина и пута да се и потребан кредит стави на расположење за помагање сиротиње“.

Бездушни људи

Све је профанисано!

И најхуманија друштва и установе код нас су промашили свој циљ, јер у њих су увучени људи који и туна хоће да се користе и да теку себи капитале на рачун ове сиротиње, која по њиховом нахођењу не треба ни да живи или боље рећи да живи у толико, — у колико ће само моћи бити од користи газдама.

Тако, јављају нам неки другови из Ужица да су од скоро почели тамо раздавати жито као помоћ сиротињи и да је томе одбору благајник газда Јевта Виторовић, опанчар тамошњи. Пошто људи нема, то за ово жито у општину са цаконима махом долазе жене и деца, које човек од туге не може да гледа, како су голи боси, бледи, испијени, да се једва као неке мумије крећу.

Жито ово које добијају ваљда по пола кииограма дневно на једно чељаде, морају сами да насипају у своје цакове, да носе до ваге да мере и да носе својој кући. Која пак од жена или деце није кадра то учинити, одмах јој се г. Јевто да се не би мучила стави на услугу и понуди јој да јој плати у новцу по 0-20 п. д. кг. док је на пијаци 0-30 п. д. Те тако и вук сит и овце на броју: и г. Јевто учинио сиротињи услугу и на сваких 100 к. добио без икаква труда по 10 д. И што је још најжалосније, ова пљачка сиротиње врши се под кровом Божињем

правде општине ужичке, са знањем а без сумње и у договору са председником и кметовима општинским који су да су хтели, за мале паре могли наћи људи да притеку у помоћ овој сиротињи те жито до своје куће да однесе, а не да је на овај начин пљачкају.

Из трстеничке болнице Несавесан управник

На управника трстеничке резервне болнице жале нам се са много страна Болница је благодарећи његовом нехату и несхватању дужности, сасвим неуређена.

Ниги он обилази болеснике, нити им поставља дијагнозу болести, нити о њима води рачуна. Људе који болују од запаљења или друге које болести, трпа међу заразне. Божињу Милојевићу, под-нареднику, на пример издао је уверење да је лежао пегави тифус — а човек лежао запаљење плућа, као што му је то констатовано лекар у Врњачкој Бањи.

Требало би обратити строго пажњу на овог господина, јер нам болесници подносе доказе о његовој несавесности у сваком погледу.

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Никола Драгић

Умро је 26 марта у београдској болници од опаке болести. Друг Драгић је био један од наших интелигентнијих другова. Његов рад у „Абрашевићу“ био је угледан и по преданости и по способностима. Жалећи дубоко за овим знатним губитком, морамо рећи, да би ова жртва била немогућа да је покојник довољно лечен и негован. Овако остало је четворо деце и слабуњава жена да пропадају без храниоца.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЊНИ ТЕЛЕГРАМИ

Артиљеријска борба око Београда

Крагујевац, 5 марта. — Четвртог овога месеца око 10 часова увече наша је артиљерија извадила неколико метака на Адакале, јер је било опажено да је на Адакале дошло 10 чамаца аустројских војника. Непријатељ је на то одговорио, отварајући ватру на наше положаје код Текије. Непријатељ је извадио трипут више метака од нас, али без икаква резултата.

Бравуре француских авијатичара

Париз, 4 априла. — Наши авијатичари су се показали веома активни: бацили су 10 бомби на радионице на станици у Леополд-Шерб, источно од Хунинга, које су сад употребљене за фабрикацију зрна. Десет бомби бачено је на барутану у Ротвелу. Шест бомби произвеле су велики црвени пламен, изнад кога се дижао густ дим. Делови од експлодираних метака допирани су чак до авијатичарских апарата, али су се они вратили неповређени. Четрдесет бомби, од којих је већина имала дејства, било је бачено на електричну централу у Лезие ле Мец, која је на 15 километара северно од Меца. Фабрика снабдева електрицитетом варош и утврђења. Из централе дигао се густ дим. При повратку авијатичари су срели три непријатељева аероплана, гонили су их и принудили да се спусте на земљу; није им се ништа десило и поред јаке канонаде из утврђења у Мецу.

Никола Војиновић, молер
Жика Ристић, столарски радник
Тадија Н. Ђирковић, кројач. рад.
Драгољуб Тодоровић, столар. рад.

Сви из Књажевца. Сви одлични другови и чланови својих организација. Прва двојица погинули су на Црној Бари, друга двојица умрли су као регрути у Тетову.

Слава им и вечан помен међу друговима, који ће их умети достојно осветити.

ИЗ ДАНА У ДАН

Леп пример. — Наши другови Мика и Коста Петровић обућ. радници послали су нам преко свога млађег брата Николе Петровића столарског радника 10 динара добровољног прилога за *Радничке Новине* у место четрдесетодневног помена њиховој умрлој мајци Зајки, која је умрла у Нишу, и сарањена 1 марта.

Црвени Крст. — Грађани којима је због даљине тешко долазити у Дом Српског Друштва Црвенога Крста у Нишу, да дају прилоге, могу то учинити у радњи господина Николе Јовановића, ћурџије, у Главној улици у Нишу, који је благајник Одбора Црвенога Крста за град Ниш, и који ће на положене прилоге издавати признанице.

Из целе Србије најбоље је слати новац упутницом на адресу: Црвени Крст — Ниш.

Ко брани лопове и пљачкаше

Каква је буржоаска штампа

Балкан рекламира „радњу“ *Коста Илић и Синови*, која је била главни лиферант румунских опанка.

Мали Журнал брани „радњу“ *Луке Милишића*, који је сакрио у своју циглану животиње намирнице само да их не би продавао гладноме свету по утврђеној такси.

Америка и Јапан

Беч, 3 априла. — „Франкфуртер Цајтунг“ јављају из Њујорка, да је америчка штампа веома узнемирена вестима из Калифорније о искрцавању 4000 Јапанаца у Тирл-Бе на мексиканској територији, где је ратни брод „Асама“ насео. Микадова влада је послала одмах пет ратних бродова и шест лађа за угаљ, изјавивши да је потребно бранити „Асаму“ од евентуалних непријатељских напада. Јапанске трупе су подигле логор и радиотелеграфску станицу. Вашингтонске власти изјављују, да су те вести претеране, али листови траже анкету.

У Дарданелима

Атина, 4. априла. — Нема никакве потврде односно искрцавања трупа у Сароском заливу. Ова се вест приписује тој околности, што је званично потврђено да је већи део трупа сконцентрисаних у Египту, отпутовао.

Тајмсов дописник са Митилене јавља да ће акција против Дарданела ускоро почети, а тако исто и напад на Смирну. Власти у Смирни попустиле су у строгасти према хришћанском становништву које напушта варош. Извиђања хидроплана произвела су панику у вароши. Утврђивање форова грозничаво се продужује под надзором немачких официра.

Слабо дејство немачке блокаде

Лондон, 3 априла. Званично. — Британски адмиралитет јавља, да је у шоку недеље између 25 марта и 1 априла от-

ловило и доловило у Христианишта Сједињене Краљевине 1432 брода. Од тога броја два су брода немачки подморски бродови пошпили; један од та два брода био је „Ариалис“, на коме је био товар са храном одређеном за белгијско становништво.

Гађање Грка у Малој Азији

Атина, 4 априла. — Ситуација Грка у Ајвали постала је несношљива, пошто власти регрутују све без разлике од 19 до 45 тодине. Сваког дана 860 војника врше претрес по грчким кућама.

Венизелос одлази

Атина, 4. априла. — Г. Венизелос ће вечерас отпутовати за Александрију на броду „Сирија“, који ће се нарочито задржати у Паросу.

Цепелини над Енглеском

Лондон, 3 априла. — У двадесет минута после поноћи појавила су се два Цепелина изнад Малдона, на који су бацили четири бомбе, али нису причинили никакву материјалну штету. Бомбе су бачене тако исто и на Сен Босие и Хесбриџ, где је запаљено неколико кућа. У један час изјутра један Цепелин је бацио три-четири бомбе на Ковстон, које су изазвале пожара једна жена је лако рањена, а три коња су убивена. Бачено је шест бомби на Сутвалд, па су потом Цепелини отишли пут мора. На подне је један Цепелин бацао бомбе на Ситинбури и Фаферсхам у Грофовији Кент.

Пештански парламент

Будимпешта, 3 априла. — Влада ће поднети у идући понедеоник скупштини законски пројекат о продужењу највише за годину дана трајања посланичких мандата, којима рок истиче идућег јуна месеца, пошто се многи бирачи налазе на бојном пољу и пошто је за време рата слобода избора ограничена.

Борба између Енглеза и Турака

Лондон, 2 априла. — Државни секретар за Индију јавља, да су Турци, пошто су добили појачања, напали на британске позиције у Курни, Ахвају и Саиби. Напад на Аурну и Ахвају ограничио се на артиљеријски двобој са великог растојања; турска ватра је била сасвим без дејства. Напад на Саибу је изведен са великим турским снагама — 15 хиљада људи; 31 марта је турска пешадија отпочела борбу потпомогнута артиљеријом, али је тај напад потпуно пропao. Енглески губитци износе од прилике 80 рањених. Сутра дан су Енглези прешли у офанзиву против северне стране непријатељевог положаја и напад им је потпуно пошао за руком. Непријатељ је одбијен и оставио је два топа и више застава; 18 официра и преко 300 војника заробљено је.

Са неизмерним болом у души, извештавамо сроднике, пријатеље и познанике, да је наш мили и никад непрежаљени син, брат, синовац, ујак и унук

МИЉКО СИМЕУНОВИЋ

ТРГОВАЦ ИЗ ПОЖЕГЕ

после многих борби и патњи, у сва три рата, као војни обвезник I позива, на непрекидној дужности, испустио своју много напаћену душу, у ваљевској болници 3 марта ове год. у најлепшој младости свога живота, од опаке болести запаљена; а далеко од своје родбине, да му могли указати ма какве помоћи при последњем часу његовог живота.

Услед прекинутог саобраћаја, нисмо могли имати ни то задовољство, да последњи пут видимо нашег доброг Миљка. Посмртни остаци милог нам покојника, сахрањени су привремено у ваљевском гробљу.

Крушевац — Пожега, Марта 1915 год.

ВЕЧИТО ОЖАЛОШЋЕНИ:

отац Милосав Симеуновић, трговац, брат Миленко Симеуновић, трг., сестре Кашарина и Љубица, стричеви Милић Симеуновић инжињерски мајор, Таназије Симеуновић и Новица Симеуновић, стрине Мара и Иванка, баба Јелка, сестричине Ангелина и Анка, зет Драгић Цвијовић и остала родбина

Споразум између америчке паробродске компаније и Енглеске

Беч, 2 априла. — Јављају из Лондона да је дошло до споразума између једног америчког друштва и енглеске владе о откупу товара са пароброда „Вилхелмине“; Енглеска је пристала да плати цену сопственицима, коју би сопственици имали да добију у Хамбургу. Изборни суд ће утврдити накнаду, товар ће се предати енглеској влади и пароброд ће бити пуштен.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Борба авијатичара

Париз, 5 априла. — Један енглески авион оборио је један немачки аероплан у Белгији код Безента. Аероплан је пао међу наше редове. Пилот је погинуо. Осматрач је заробљен.

Један наш дирижабл бомбардовао је станицу и авијатичарско склониште у Фрајбургу на Бризгави.

Енглеска санитарна мисија

Солун, 4 априла. — Више од 100 енглеских лекара, болничара и болничарки стигло је овде; они пушћују за Србију.

Енглези и Турци

Атина, 5 априла у подне. — Енглеске власти у Тенедосу обесиле су муфтију са острва, који је био оптужен да је у дослуку са турским властима у Малој Азији.

О Г Л А С И

Радници: зидарски и цимермански потребни су одмах, плата добра. Јавити се Лазару Рацковићу, инжињерско одељење Варјарске Дивизије. 3-5

Један кројачки радник за мали посао потребан је Борђу Поповићу, кројачу из Соко Бање, плата по Палексичакој класи, посао сталан. 3-3

Господину

Е. Ефремидесу

санитетском поручнику при VIII рез. болници.

Господине Докторе, не могу да пропустим прилику а да вам и овим путем не заблагодарим на Вашем труду, заузимању и лекарском знању које сте уложили те да мог супруга спасете од опаке болести пегавог тифуса.

Што је мој супруг потпуно оздравио имам једино да заблагодарим Вама, господине докторе.

Поштује Вас

3-3

Настасија Ђ. Радовановић

Опанчарска Задруга у Власотинцу

потребује раднике. Зарада је добра. Намирнице су у овом месту јефтине и зараза не влада. 3-5